

Ștefana Neagu
Luminița Paraipan

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Texte literare

din manualele alternative

clasa a VII-a

- repere de interpretare
- exerciții

CORINT
EDUCAȚIONAL

CUPRINS

Cuvânt-înainte	3
LITERATURA POPULARĂ	5
Genul liric	7
Doina	7
<i>Doina (Voi brazi înalți)</i> (L. P.)	7
<i>Doina (Codrule, codruțule)</i> (L. P.)	12
Genul epic	17
Balada	17
<i>Monastirea Argeșului</i> (Ș. N.)	17
LITERATURA CULTĂ	25
Genul liric	27
Imnul	27
<i>Deșteaptă-te române</i> de Andrei Mureșanu (L. P.)	27
<i>Imnul lui Ștefan cel Mare</i> de Vasile Alecsandri (L. P.)	34
Oda	38
<i>Patria română</i> de George Coșbuc (Ș. N.)	39
<i>Grai valah</i> de Vasile Voiculescu (L. P.)	43
<i>Lumină lină</i> de Tudor Arghezi (Ș. N.)	46
<i>Cuvânt</i> de Tudor Arghezi (Ș. N.)	51

Genul epic	55
Poemul	55
<i>Dan, căpitan de plai</i> de Vasile Alecsandri (L. P.)	55
<i>Călin (file de poveste)</i> de Mihai Eminescu (Ș. N.)	63
Balada cultă	71
<i>Pașa Hassan</i> de George Coșbuc (L. P.)	71
Povestirea	79
<i>Iapa lui Vodă</i> de Mihail Sadoveanu (Ș. N.)	79
<i>Florin scrie un roman</i> de Mircea Cărtărescu (L. P.)	87
Nuvela	95
<i>Alexandru Lăpușneanul</i> de Costache Negruzzi (Ș. N.)	95
<i>Două loturi</i> de I. L. Caragiale (Ș. N.)	109
Romanul	120
<i>Amintiri din copilărie</i> de Ion Creangă (II și IV) (L. P.)	120
<i>Moromeții</i> de Marin Preda (Ș. N.)	129
Repere teoretice	139
Figuri de stil	149
Elemente de versificație	152
Textul argumentativ	155

CUVÂNT-ÎNAINTE

Această carte se adresează deopotrivă elevilor și profesorilor, întrucât abordează texte din manualele alternative, construind, astfel, o imagine de ansamblu a literaturii române, în evoluția ei. Este un auxiliar conceput cu respectarea programei școlare, riguros din punct de vedere didactic și științific, dar având, totodată, caracter complementar, deschis. Cartea este, implicit, un ghid de lectură, oferind informații suplimentare, față de manuale, despre viața și creația fiecărui scriitor, despre contextul literar în care au apărut operele analizate.

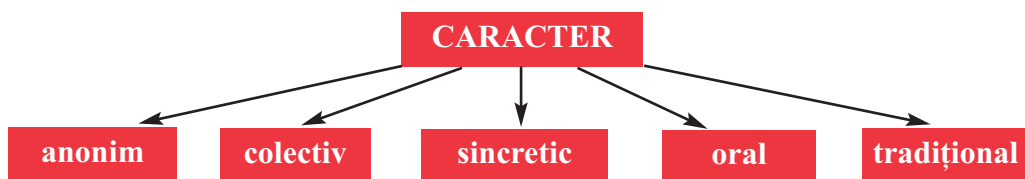
Nu comentarii kilometrice, de învățat pe de rost veți găsi în carte, ci informații incitante, prezentate atractiv, exerciții variate, antrenante, care se pot rezolva prin lectura atentă, activă a materialului oferit, dar și prin studiu individual. Seturile de exerciții, axate în principal pe literatură, conțin și elemente de limbă și comunicare, diferite de cele existente în manual.

Profesorul nu trebuie să impună elevului ce să spună, ci să-l obișnuiască, printr-un demers didactic gradat, cu un stil de a privi textul literar. Noi oferim elevilor direcții de abordare a literaturii, elementele-cheie pentru înțelegerea și interpretarea textului, aplicații ale cunoștințelor de teorie literară. Oferim, într-un stil agreabil și just totodată, fișe de lectură structurate atent, care pot fi adaptate de profesori în funcție de nivelul clasei. Ne interesează, pe de altă parte, creativitatea elevilor și multe exerciții sunt gândite în acest sens.

Având o experiență didactică semnificativă, venind din școli prestigioase, cunoaștem direct problemele pe care le implică studiul limbii și literaturii române. Cartea de față este, prin urmare, rodul practicii didactice, dar și, dacă ne este permis, al pasiunii noastre pentru literatură.

Autoarele

LITERATURA POPULARĂ

GENUL LIRIC

Genul literar: liric (eul liric/eul poetic; stil confesiv; expresivitatea limbajului → figuri de stil, imagini artistice, elemente de versificație, semne de punctuație); teme și motive literare.

DOINA

- *cântec prelung* sau *cântec lung* – denumiri din Oltenia, (cf. *Dicționarului de termeni literari*, Editura Academiei, București, 1976);
- text liric în care sunt exprimate puternice sentimente de dragoste, jale, dor;
- o creație specifică poporului român;
- în funcție de temă, poate fi: de dragoste, de dor, de haiducie, de cătănie, de înstrăinare, de ciobănie etc.

Doina (Voi brazi, -nalți)

Autor: creație populară → autor anonim

Publicată: în volumul *Flori alese din poezia populară* (1967)

- cartea este o antologie de texte populare;
 - ↳ culegere de lucrări importante ale unui autor/ale mai multor autori/ale unei literaturi);
- selecția textelor a fost realizată de Ion Șerb;
- antologiile de creații populare au o importanță deosebită în cadrul culturii:
 - păstrează în variantă scrisă creații care circulau numai pe cale orală și erau astfel supuse diferitelor modificări sau chiar pericolului de a fi pierdute;
 - reprezintă spiritul poporului român, modul în care se raportează la lume și existență;
 - constituie surse de inspirație pentru scrierile originale ale autorilor.

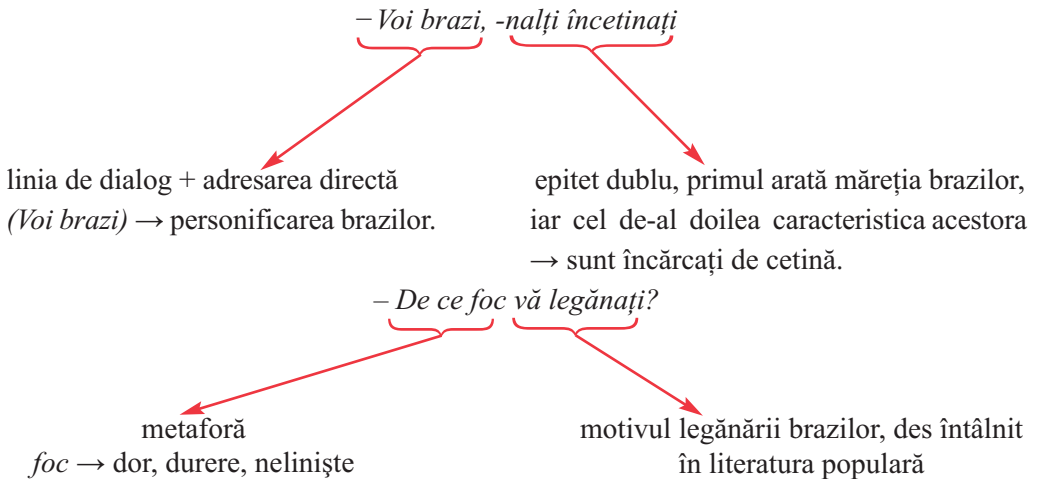
Titlul: *Doina*

- indică specia populară lirică în care se încadrează textul;
- face trimitere la principalele caracteristici ale creațiilor folclorice:
 - oral;
 - anonim;
 - colectiv;
 - tradițional;
 - sincretic.

Teme/motive literare: păstoritul/legănarea brazilor, transhumanța, stâna părăsită, trecerea timpului

Apartenența la specie: doină

- textul transmite sentimente de tristețe provocate de urmările transhumanței → deplasare permanentă a turmelor de oi de la șes spre munte și invers, în funcție de anotimp, pentru a asigura hrana animalelor; descrie un ritm al vieții;
- odată cu retragerea turmelor pentru iernat, natura va rămâne pustiită;

- întrebarea formulată în primele două versuri arată strânsa legătură (comuniune) dintre om și natură;
- omul simte neliniștea naturii și încearcă să afle cauza care provoacă această stare;
- versurile următoare constituie răspunsul brazilor (*Că mai sunt două-trei zile/Și p-aici pustiu rămâne.*);
- ideea pustietății este redată gradat: inițial, printr-o amplă enumerație care are la bază paralelismul sintactic:

- enunțurile eliptice de predicat contribuie și ele la accentuarea aceleiași idei;

*Rămân stâni
fără stăpâni,*

*Strunghițe
fără oițe,*

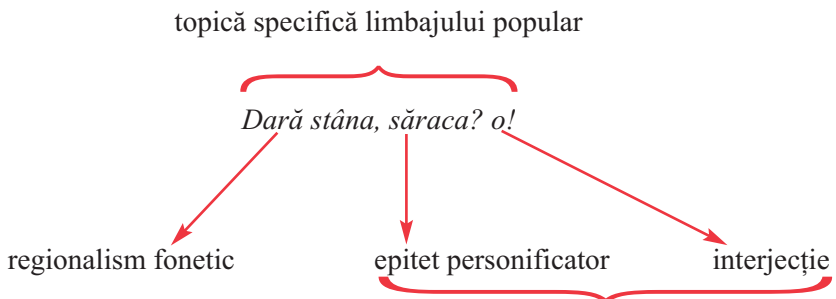
Scaune făr' de băcițe,

*Țancuri mari
făr' de ciobani*

*Lăsători
fără păstori.*

- modul în care sunt scrise versurile arată o altă tră-sătură specifică textelor populare → rima interioară (cuvântul de la mijlocul versului rimează cu cel de la finalul acestuia);

- în lipsa omului și a turmelor de oi, natura își va continua ritmul ei firesc, dar parcă totul pare lipsit de scop (*Pe drum de la șipoțel/Poate crește troșcoțel./Și pe drumul de la strungă/Poate crește iarbă lungă.*);
- intensitatea maximă a sentimentelor de tristețe este evidentă în versurile finale:

- exprimă neliniștea provocată de gândul că nimeni nu se va mai îngriji de locurile unde cândva era stâna (*Cine foc a mătura-o?*);
- numai păsările (ciocârlia, sturzul) vor mai trece în zborul lor deasupra spațiului rămas în părăsire.

Structura textului:

- doina nu este împărțită în strofe, secvențele lirice principale sunt delimitate de structura dialogată: întrebare (primele două versuri) și răspuns (celelalte versuri);
- în funcție de motivele literare prezente, putem distinge două secvențe: primele trei versuri (motivul legănării brazilor), pentru ca în celelalte să fie îmbinat motivul transumanței cu cel al stânei părăsite.

EXERCITII

- 1 Explicați, pe scurt, ce înseamnă fiecare trăsătură a literaturii populare de mai jos:
anonim
colectiv
oral
tradițional
- 2 Indicați cuvântul de bază, pentru:
 - *strunghițe*
 - *băcițe*
 - *șipoțel*
 - *troșcoțel*
- 3 Transcrieți din doina studiată patru structuri diferite care indică limbajul popular:
 - a.
 - b.
 - c.
 - d.
- 4 Justificați rolul cratimei în structurile:
 - *-nalți*
 - *două-trei*
 - *mătura-o*
- 5 Realizați schema următorului enunț: *Pe drum de la șipoțel/Poate crește troșcoțel.*
Notați în dreptul fiecărui cuvânt și clasa morfologică în care se încadrează.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....